

curri
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

FESTES DE SANT JAUME

Santanyí, 1994.

SALUTACIÓ

Baia de Santanyí, juliol de 1994.

FESTES

DE

SANT JAUME

Am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

SANTANYÍ, 1994.

FESTES DE SANT JAUME

Am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

SALUTACIÓ

Batlía de Santanyí, juliol de 1994.

Mentre anam fent camí per aquest món, la nostra vida està plena d'anades i vingudes, de partides i arribades. Tenim un lloc de sortida i després d'anar rodolant per aquí i per allà tenim la tendència natural de tornar al punt de partida, completant-se així un cicle complert d'un trajecte pre-establert. A la tornada ens retrobam amb el nostre entorn i les arrels primitives, encara que nosaltres ja no siguem els mateixos; durant la llarga caminada hem anat acaramullant vivències i records, amb marors i bonances, amb tristors i alegries que ens han anat madurant i colpit la nostra personalitat.

Durant aquest trajecte tornam esser, de bell nou, a l'estiu i a les portes de les festes de Sant Jaume, tan plenes de remembrances.

Voldria que aquestes humils línies, que encapçalen aquest programa, al temps que anuncien la bona nova de la festa ens ajudin a predisposar-nos per celebrar plens de joia i germanor els dies de la nostra festa grossa.

Assumim amb gust la responsabilitat de preparar i de dur a bon terme els actes a realitzar al llarg d'aquests dies. Desitjam de veres que la festa sigui per a tots i que l'esperit festiu arribi a tots els racons del nostre poble, determinant en nosaltres uns sentiments més humans, més solidaris i més plens de vida.

Convidam tothom a la festa. I a aquells santanyiners que les circumstàncies els han traslladat a fora, els volem convocar per aprofitar l'avinentosa de passar uns dies o unes hores a Santanyí compartint amb els familiars i els amics aquesta celebració tant significativa.

A una altra part d'aquest programa ja donam compte dels esdeveniments més rellevants que han succeït durant l'any passat.

Però aquí voldríem aprofitar per destacar-ne alguns que pensam tenen una importància major. Per una banda, la Trobada de bandes de música que va tenir lloc a Santanyí pel mes de maig, a on, gràcies a la col·laboració de tots, aconseguirem que aquesta diada quedàs marcada com un fet memorable dins la crònica del nostre poble. També el mateix dia inaugurarem l'Escola de música, on esperam que, amb l'aprenentatge de l'art musical, es contribuirà en la formació dels joves per fer-los uns dignes homes de demà.

Que la ventura que aquests fets ens han proporcionat es vegi perllongada amb un altra fet primordial per a tots: aconseguir que Santanyí tenguí un col·legi de segona ensenyança i un institut. Podem anunciar que ens han donat garanties mitjançant les quals tenim l'esperança que prest es veurà complert el desig que els joves i al·lotes puguin estudiar fins als divuit anys sense necessitat d'haver-se de desplaçar a fora poble.

Convidant-vos a fer una pregària per a aquells que ens han deixat per a sempre, aprofit per desitjar-vos molts d'anys i bones festes.

Una abraçada ben forta.

Cosme Adrover i Obrador, batle.

L'ARXIDUC CONTEMPLA LA MAR DE SANTANYÍ

Miquel Pons

El 1984, a «Festes de Sant Jaume», vaig publicar una traducció al català procedent, a la vegada, de la traducció de l'alemany realitzada per Josep Sureda i Blanes, 1957, de *Die Balearen in wort und Bild geschildert*, corresponent a *Els pobles de Mallorca. la part meridional de l'Illa*. El text es cenyia a Santanyí segons l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria.

Enguany, en l'esdevinença de «L'any de l'Arxiduc» i com un petit homenatge santanyiner, inclouré les notes escrites per l'aristòcrata poliglòt sobre la mar de Santanyí, com uns altres *somnis d'estiu ran de mar*. Perquè, sens dubte, l'Arxiduc va somniar amb el paradís verd-blau de les nostres cales quan el 1871 intentà comprar Cala Figuera, un poblet de pescadors.

La vida de Lluís Salvador d'Àustria transcorr entre la naixença al florentí palau Pitti, el 1847, i la mort al castell de Brandais, el 1915. Entre i entre la mort encesa de tuls de l'arxiduchessa Matilde, la seva promesa, filla del mariscal de camp arxiduc Albrecht, i els viatges per la Mediterrània i altres tants d'indrets, els sojorns a Mallorca, el fer-se amo i senyor de Miramar, s'Estaca, Son Marroig, ... i del cor de Catalina Homar, *la dama de les boires*, i el deixar testimoni del seu creuar camins, per mar amb els Nixes i per terra amb galera, per Ciutat, viles, llogarets, ports, cales, ermites, santuaris, d'aquesta Mallorca que el va tenir com hoste però també com a fill adoptiu.

Bernat Vidal es lamentava de no saber quins foren els seus informadors i acompanyans a l'hora d'historiar i petjar els terrenys santanyiners. L'Arxiduc recollí del terme la rondalla *El moro de dins sa cova*, publicada en el «Santanyí», núm. 46. Segurament li donà Santanyí aixoplug els inicis dels setanta. El 1871 li hauria satisfet adquirir Cala Figuera. Quan passa per s'Alqueria Blanca s'està bastint el convent de les franciscanes, ocupat vers el 1873.

Tant a les descripcions del terme urbà com del marítim, i en els topònims d'una manera general, li escapen algunes inexactituds i errors prou considerables, que hi ha que tolerar amb honor a les bones intencions, *descrites per la paraula i el gravat*. No hi sobraria un article esmenant i posant al seu lloc tot allò que no hi està. És d'esperar que la nova edició, recentment enllestida, hagi adreçat el que no és correcte.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Un exemple per a molts i que hi ha que valorar en tota la seva magnitud és que Sa Altesa Imperial i Reial Lluís Salvador, arxiduc d'Àustria, a més de preocupar-se per totes les coses nostres, va aprendre la nostra llengua, que emprà per escriure *Rondayes de Mallorca*, 1895, *Lo que sé de Miramar*, 1911, i *Somnis d'estiu a ran del mar*, 1912, a vegades, apareguts sota l'anonimat, com els dos darrers. Miquel Dolç va tenir cura de l'edició catalana de l'Arxiduc.

Les pàgines referides a la mar de Santanyí van il·lustrades amb els gravats *Es Pontás*, una visió estranya, *Cala Santanyí*, que es correspon amb Cala Figuera, *Porto-Petro*, i *Entrada a Cala Figuera*, quan en realitat és Cala Santanyí, prop de la Torre Nova.

Vet ací com va contemplar l'Arxiduc la mar de Santanyí.

...; a la seva esquerra hi ha calanca i, quasi immediatament a l'entrada principal de *Cala Ferrera*, es *Caló des Corral*, de 6-13 brases de fons, amb algues, de voreres penyaloses i una petita platja d'arena i pinars a un costat; darrera es troba *Calonge*. Després d'una costa relativament baixa, amb un penya-segat ixent, es troba es *Fortí de Cala Llonga*. Aquesta cala té a la seva boca de 6 a 14 brases de fons d'algues; prop de la boca, seguint per la dreta, a una distància llarga, s'hi troba *Cala Gran*, amb arenal i pineda en el ribatge. Ben abrigada per la punta des *Fortí*, *Cala Llonga*, dissortadament llotós, forma amb la punta dues cales amb platges interiors; a l'esquerra, existeix una caseta amb volta apuntada, on s'hi guarda un bot i, a la dreta, dos escars amb les seves casetes anàlogues a l'esmentada. En una altra petita cala de l'esquerra, (es *Caló des Pòu*), s'espleta una pedrera d'excel·lent marès i, al seu costat, es destrien dues barraques. El *Castell* quadrat que tenim davant, anomenat es *Fortí*, o *Bateria nova de Cala Llonga*, fou bastit el 1793 per consell del comandant general de les Illes senyor Bernat de Tortosa i acabat amb les despeses dels veïns de Santanyí. Els seus quatre murs tenen, cadascun, 30 vares de longitud i 6 1/2 peus de gruix i de rost; la porta és d'arc allindat; a dos dels seus costats hi ha cases amb portal quadrat a les quals han passat per ull les teules; entre elles es veu una cisterna. Per una rampa es pot pujar fins a la plataforma, que comprén dos flancs de l'edifici, un orientat vers la boca de la cala i l'altre vers la mar oberta. Hi ha espitlleres als cantells, més una altra vers la mar; a la dreta i a l'esquerra, esplanades enllosades, per a canons. Es contempla, des d'aquest indret, un panorama molt bell, en el que destaquen les muntanyes de *Santueri*, *Sant Salvador*, *Puig Gros de Santanyí* i *s'Alqueria Blanca*. Sobre la llinda de la porta de la dreta s'adelanta una lladronera; tots els murs exteriors tenen les seves espitlleres. A la vora del castell existeix un corral, avui abandonat. Els romponents que té a sota es veuen molt atupats per la mar; la costa és rociosa i, passat el castell, forma una cala, que té un penyal sortit a la seva esquerra; aquesta calanca s'allarga fins a sa *Punta de Cala Llonga*, i a la part superior s'albira la caseta de la guaita; a l'altre costat d'aquesta punta, es troba es *Caló de ses Egos*, angost i que entra molt; els estrats que compo-

nen l'espadat, són ben visibles a la vorera de la dreta; en el fons, es veu un barranc, amb pinar després de la platja, que és de grava. La profunditat de l'aigua en aquesta cala és de 3 a 11 brases sobre un fons d'algues. Es troba després, es *Caló des Llamp* i, a continuació, una calanca amb el port *Petro*, que té a l'esquerra una torre quadrada.

Portopetro, o *Portopetra*, és un petit port ample i garrit, molt escaient per a embarcacions menors, doncs el seu calat no passa de 6 a 11 brases i el seu fons és d'algues i de fang. A la vora de la dreta, existeix una petita cala, enrevoltada de penyes, on s'hi veu un forn de calç; més enfora, una altra petita cala que acaba a sa *Punta*; totes dues estan voltades de pineda; a la vorera del fons, hi ha un doble barranc i algunes figueres; a l'esquerra, una platja amb una petita casa i el seu escar. La carlanca de l'esquerra s'anomena es *Caló des Moix*; hi ha una caseta, on s'hi guarda un bot i, més amunt, una altra caseta. A l'esquerra de la torre, en el riberal més interior del port, existeixen dues diminutes caletes, la segona amb platja d'arena; darrera d'elles pugen uns tossals amb pins, figueres i arbres fruiters. Les terres també estan conrades i arriben a la vora de la primera platja esmentada. Prop de la torre hi ha una casa amb el seu forn de coure pa al costat.

El *Castell de Portopetro* és una de les torres més gallardes de tota aquesta costa; fou bastida en el segle XVII. En 1607 els Jurats del reine de Mallorca consideraren una proposició sobre la construcció d'una fortalesa a *Portopetro*, que aidaria a evitar que no es repetís el cas succeït, feia poc, que uns vaixells pirates anglesos aprehendiren una nau francesa. En 1616 i 1617, s'acceptà la proposta, s'aparellà en l'esmentat port una fortalesa quadrada, que rebé el nom de *Castell de Portopetro*, per a la qual el rei nomenà un alcaid amb un sou que es pagaria dels fons reials. La Universitat pagaria les soldades dels vigilants que fossin necessaris. En 1697, aquest castell, com totes les altres fortificacions costeres, passaren a dependre de l'Estat i, modificat el seu règim en 1865, el govern nomenà un governador militar del castell, que tendria la categoria de tinent. La torre és quadrada, amb un corral al seu costat; es puja per una escala exterior fins al portal, situat a un dels seus cornalons. S'emprà en la seva construcció marès. Hi ha dos matabans, un damunt l'escala i el segon damunt la porta; troneres per a quatre canons i una finestra al costat que mira al port. La torre té 9 vares de costat i un parapet de 4 1/2 peus d'amplària.

La costa que trobam després de *Portopetro*, forma una cala revoltada de penyals esquerdatos que, més a l'interior, es presenten en capes de pedres horitzontals amb algunes lloses tabulars. Aquesta cala obri, a la seva dreta, es *Caló de sa Barca Trencada*, voltada d'un bell pinar; hi ha una platja i darrera un figuerat; segueix es *Caló des Burgit*, també amb arenal al seu fons. A la punta següent es veu una petita casa de la guaita i, passada la punta, s'entra en la pregonia *Cala Mondragó*, formada per una doble calanca amb voreres d'arena i camps de conró. La de la dreta es diu es *Caló d'en Garrot*, on hi ha una caseta enmig del pinar. La segona és

més ampla i té un formós arenal en la desembocadura d'un doble barranc; presenta un calat de 6 a 2 brases amb fons de fang i algues; un poc més lluny hi ha una sortida que forma un pont natural i, després es troba es *Cap des Moro*, amb la rompent més alçada, amb penya-segats integrats per estrats horitzontals i damunt dels quals es veu una caseta de vigia; en aquest costat, hi ha estimballs de marès i pedreres, així com moltes mitjanades.

A la dreta de l'entrada des *Caló des Sivinar*, existeix un escull de roca brescada, un pont natural i, en la ribera interior, un barranc. Més lluny, es troba un sortit amb un enterrossall de grans roques blanquinoses i, després, un altre amb les rompents formades per capes horitzontals amb penyalars tombats damunt. Segueix un ancó de marès anomenat *s'Estret des Temps*, ampla raconada, amb pedres de marès a la seva esquerra, que té davant, encara relativament enfora, alguns esculls. Avança el promontori de sa *Torre de Santanyí* amb els seus penya-segats damunt sortits bancs de roca i penyes amollades al seu entorn. Aquest cap, amb el de sa *Punta de Cala Llonga* a Llevant i es *Cap Salines* a Ponent, componen els tres sortints més importants de tota aquesta costa. Estreta com riu i molt fonda és la cala anomenada *Port de Santanyí*; a la seva vorera esquerra hi ha dos carregadors, d'on parteix el camí que enllaça la vila de *Santanyí* amb la mar; els carregadors estan situats entre dos rellicalls i tenen a un costat una escaleta.

L'anomenat port no és, en realitat, sinó una cala, que té 16 brases de calat a la seva entrada i bastant més vers el seu interior; el seu fons és fangós; les seves vores de roquissar formen dues calanques; a la dreta moren dos barrancs, essent migrat el seu calat, i la de l'esquerra entra molt terra endins; damunt el sortit que existeix entre les dues, es veu una casa amb rellotge de sol i portassa, per poder-hi entrar una barca. Al seu rivatge més interior, existeix una barranquera amb alguns platners en els seus costers i en les seves voreres dues casetes amb teulada de dues vessants, amb el seu corresponent escar. A la vorera de la dreta, entre les roques, dues barraques de pescador. Els pins creixen per tot arreu, de tal manera que totes dues cales s'endinsen en un esponerós bosc, que estén damunt les seves voreres una ombra benefactora.

La torre de *Santanyí*, anomenada també *Torre de sa Roca Fesa*, o *Torre Fesa*, fou bastida el 1663; és rodona, té 11 vares d'altura i 5 vares de diàmetre, amb reforços de marès i un parapet de 1 1/2 peus de gruixa; la seva escarpa és molt accentuada; la porta està situada molt amunt; als seus peus hi ha una cisterna. La seva esplanada és de roca natural, molt extensa; l'enrevolten figueres de moro quasi com arbres, i dues casetes amb porta de ferro. És molt garrida, des d'ací, la vista des *Cap Salines* i de l'illa de *Cabrera*, que es contempla sencera. A l'altre costat de la boca del port, hi ha un ixent rocós que, com el promontori on està asseguda la torre, està format per capes superposades de roques, que tenen als seus peus grans blocs de pedreny esllavissats.

Passat el port de *Santanyí* i després dels penya-segats esmentats, la

costa també està formada per estrats, més baixos, alguns de marès. Després d'uns penyals aspres, on els penyals estan també damunt lloses planes, es troba un frontó nu coronat per la *Torre Nova*, que comparat amb l'allargassada sortida de sa *Torre de Santanyí*, sembla endinsat terra endins; darrera, s'obri *Cala Figuera*, que té de 2 a 6 brases de calat i a la seva vorera interior platja d'arena; a l'esquerra un alt faralló. A tots dos costats, avancen reclaus en forma de taules, planures que prolonguen els immediats turons; en el ribatge interior, on acaba la doble falç un barranc, existeix una platja d'arena i a la seva esquerra una caseta rodejada de figueres de moro; hi ha cinc escars coberts, un d'ells, aficat entre les roques, està destruït. Entre les figueres de moro passa un camí ample que porta a sa *Torre*; es veuen, davant la torre, una casa amb tres portes, al seu costat un forn de coure pa i un cobertís caigut.

La *Torre Nova*, també anomenada de *Cala Figuera*, és un edifici circular, lleugerament cònic, erigit el 1617; té 6 vares de diàmetre i 14 vares d'altura i parapet-barbeta de 2 peus de gruixària; l'escarpa de la seva base té marcat entasi; la seva porta és petita. En les tanques de la cala creixen pins i figueres de moro. Davant, existeixen tres esculls aïllats, un d'ells en forma d'esclata-sang; existeix també un faralló, tan soscavat per l'acció de la mar i del vent que l'erosió ha obert un profund esboldrec fins a donar-li la forma de pont, d'on deriva el nom d'es *Pontàs* com és conegut; està ubicat davant d'una doble i espaiosa cova, que té enmig un pilar. Aquest pont, format per la natura, és summament pintoresc. Es troba després un espadat amb forma de ferradura, final d'un barranc i a la seva dreta, es veu una caseta amb el seu escar, protegit per les roques, abans d'arribar a la punta arrodonida de *Cala Llobards*; el riberal d'aquesta cala és d'arena; a la seva vora esquerra, hi ha una casa amb un alt fúneral, abans escar, avui en *cija*. El torrent forma en la seva desembocadura un aiguamoll enrevoltat de jonqueres. A continuació, es troba una gruta marina sobre la qual les estalactites formen una espècie d'ala; comença, tot d'una, sa *Punta de sa Paret*, amb els seus escabrosos penya-segats i un parell de penyes despreses als seus peus. En aquesta punta, s'obrin dues coves de mar, i altres dues es veuen en els estrats que forma el marès. Passada la petita carlanca de ses *Fontanelles*, de voreres de roquissar, i el doble morro següent, es descobreix la fumada cova de *s'Almonia*. Així que s'ha doblat la punta, es desplega la garrida cala de sa *Fontanella*, amb els seus quatre escars damunt un marès groc i les seves tres casetes amb teulada damunt el marès groguenc i tres casetes amb sostre de trespol; a la dreta, a una roca negra, s'obre una cova que els pescadors entren després d'haver excavat en el blan marès una cambra i una cuina; disposen de l'espai a bastament per a la carena d'una barca i per instal·lar dos cosis per tenyir les xarxes. Les tres casetes estan revoltades de voravia, amb trespol de lloses de marès; tenen fúneral però la teulada de terra s'uneix directament amb les parets exteriors. Tot està tancat per un paretó que obri una barrera vers el sud. És molt bella la mirada de la costa i de l'illa de *Cabrera* que tenim davant. Si s'entra a la cala, es veu a l'esquerra, una petita vall amb algunes figueres i un barranc.

S'Almonia "Die Balearen"

Avança, a continuació, es *Cap Blanc de l'Agonya*, amb els seus penya-segats blanquinosos damunt bancs rocallosos prominents. Abans s'ha passat per davant una cova de mar, la volta de la qual s'ha enfonsada, situada no molt enfora d'una important pedrera; doblegant el cap se'n troba una altra. Hi ha un escull davant d'un promontori en forma de banyó, anomenat *es Calafat*, i la petita i roquisa *Cala Figuereta*, que té una cova a la seva vorera de la dreta, una pedrera a l'esquerra i un barranc al ribatge interior; segueixen alts espadats amb penyalars sortits i *Cala Enclitè* o *Alquitrà*, amb una platja de fina arena en el seu fons i un barranc amb una font seca. A la dreta i a la part alta hi ha la caseta de la guaita. En algunes soscavades i en els enfonsos d'uns bancs de marès es veu la impropia del fum de les focatèries enceses pels pescadors; el calat té una profunditat de 4 a 2 brases i el fons és d'arena. Davant la punta, s'obri *sa Cala Socorrada*, on la costa rocosa ofereix dues sortides. Darrera de *sa Cala Socorrada*, també anomenada *Cala Marbre*, hi ha un bosquerro de pins i les runes de la caseta de la guaita. A la dreta, els successius penyalars perden altura i es coronen de pineda fins aparèixer la punta de *Salines*, darrera de la qual treu el cap, per aquest costat, el far i, més a l'interior, *sa Torre de la Costa*, també anomenada *na Costa*, basta torre lleugerament cònica, amb gàrgola, sense porta ni finestra. Té una terrassa-plataforma des d'on s'albira un formós panorama, es destria l'avinent pinar, *sa Vall*, *es Puig de Randa*, el port de *Campos* i la llunyana serra del nord. Aquesta torre serví exclusivament com a torre de senyals. Al seu costat brilla la blancor del fiter de la triangulació, que marca una altura de 63'97 metres damunt el lliuel del mar. Prop de la torre, existeixen cinc barraques, amb les seves parets aparellades amb bocins de marès, una colossal mata mosquera i una caseta amb teulada.

Cala Figuera
Estiu - 1994

am
santanyà
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

LES LLUNES I ELS CALÀPETS,

Antoni Vidal Ferrando (*)

Miquel Rayó

Qualque dia, benvolguts amics, benvolgudes amigues, el mestre Antoni Vidal Ferrando haurà d'explicar-nos el per què del títol fascinant, *Les llunes i els calàpets*, de la seva primera i per ara única novella.

Jo imagin després de llegir-la amb demorada passió -que és com els llibres dels amics han de ser llegits-, que l'esclarament passa per ventura per la coneixença de qualque andarivell entre secrets de tabac a les marines de sebellins malencònics, de llunes vagues i d'ombres imposants i de salmòdia de batracis. Imaginau per un moment l'escena: l'alè retut del qui carrega el sac de tabac pesant, el dors vinclat, el seny a punt per si es percep rera l'ensurt de l'òliba qualque senyal de brut, i a la fi l'itinerari per camins incògnits, la llum llunar esmorteïda, el rauc a capella dels calàpets d'una bassa eixuta sota un tel de llims. . .

Les llunes i els calàpets és la primera novella, doncs, d'un autor que en les obres anteriors, uns de cada vegada més esquisits llibres de poemes, s'ha caracteritzat per fer l'oferta hores d'ara no gens freqüent d'un exigent i quasi selectiu «*rigor estètic*» producte, i és en Jaume Pomar qui ho comenta, d'una forma «*decisió ètica*»; rigor i decisió que n'Antoni Vidal utilitza per tractar el que són les seves «*reivindicacions essencials: l'amor, la por, la memòria, el pas del temps, la mort. . .*».

Pens que no res més pot exigir una societat a un escriptor contemporani: exemple ètic, d'una banda, i esforç estètic sever, de l'altra. Esforç que a més, en aquest cas, ha permès l'autor, de passar, en un procés d'evolució alhora lògica i inspirada, des de l'abrandament lèxic quasi eufòric dels primers poemaris, significats per la complexitat simbòlica i formal, a la serenor quasi àtica del qui a la fi percep, en l'horitzó del temps, l'inefable:

«Com un desfici
sota la lluna plena /
ja s'insinua

l'esglai per on s'atansa
la mort / amb dits d'aram».

I potser és en relació a aquell binomi fonamental "ètica/estètica" que l'escriptor proclama a la novella aquest principi de mena lapidària que, com a escriptor, compartesc sencera: «La paraula no se'n revela sense que abans hàgim assolit nivells de disciplina similars als dels gimnastes, cotes de renúncia com les dels ascetes, el costum de l'harmonia que presideix els exercicis dels músics, els suburbis catàrtics de la humilitat, una certa experiència mística».

Com en els seus primers poemaris i animat per les directrius contingudes en un tan contundent principi, n'Antoni Vidal Ferrando ofereix ara en prosa una generosa degustació literària, alhora exuberant i precisa. Precisa, potser, per exuberant. Les riques imatges que l'autor inventa per a descriure els éssers, els llocs i els fets que afaïonen un relat de fenòmens quasi màgics, amb més d'un detall a frec del disbarat meravellós, que adès commou, i adès esglaia, singularitzen tanmateix una irrenunciable vocació poètica.

El lector trobarà, en efecte, en les planes de *Les llunes i els calàpets*, a més de personatges insòlits -n'Enrico Camelia, en Jaume Engruna, na Pixedis Galerina, l'oncle Honorat, l'avi Bramona, en Saborino, en Pistoner, i una nòmina de tipus i de situacions si no infinita, sí innúmera-, metàfores no menys insòlites, si més no, en les novelles que avui s'editen d'habitud (i cal celebrar, tot sigui dit, el coratge de l'editor Moll en aquest cas): marines travessades de «senderols arterials»; «hores de sienes»; «ones comminatòries»; «botes sense cap esquix de tendresa»; «atmosferes de crisantems i d'angoixes»; i a la fi creuers que avancen a «velocitats paleozòiques». I naturalment, la lluna: «la lluna atònita», «la lluna podrida, que tristesjava a les totes» - sempre, omnipresent, la lluna-.

Però, sobretot, per damunt d'aquest vessant de garantida qualitat literària -apreciació sempre subjectiva- i dels fets que protagonitzen la generació d'homes i dones avivats pel voler creatiu del novellista, allò que es manifesta al llibre és el corrent impetuós d'un autor que, des d'una resolució radical, ha posat en ordre els seus records i per ventura els records de molta «gent santanyinera de la mar» -a qui l'autor, recordem-ho, dedica l'obra-.

Irònic en ocasions «La diferencia entre el progrés assolit per un poble com el francès i la mena de barbàrie del nostre rau, essencialment, en el fervor amb que ells canten la Marsellesa»; en ocasions resignat i colpidorament fatalista «Ben mirat la història personal i col·lectiva no

passa de ser una paorosa incontinència de l'atzar» o «la vida no representa ni el redol d'una escopinada»; i en ocasions filosòfic, o fins i tot religiós «Els homes ens autodestruïm perquè tenim por. I la por s'inicia en adonar-nos que existim per gaudir dels nostres cossos, de les nostres intel·ligències, dels nostres somnis, per exercitar el dret a la vida i a perseverar amb les coses creades, que vénen de Déu i són belles», l'escriptor crea un pic més el món des dels records d'allò que ha passat, i ho fa, com sempre han de fer-ho els escriptors de tremp, «sense notar els escrúpols de qui, sense mentir, interpreta tan lliurament que no sap si fabula».

Amb seguretat, aquests records -a moments grotescos, a moments tràgics- de peripècies viscudes als anys inicials del segle ja han sedimentat a bastament en alguna veta pregonada de la consciència santanyinera col·lectiva perquè qualcú n'organitzi a la fi i oportunament un primer, primordial cos mític.

Les llunes i els calàpets, si no vaig errat, enclou la història, i el mite, doncs del llevant mallorquí del primer terç del segle, i a partir d'ara qui vulgui saber la veritat de la història d'aquest petit món llevantí haurà de pouar-hi; i això perquè, com diu l'antropòleg Lévi-Strauss tal vegada en aquest mateix sentit, «la veritat de la història és en els mites», i perquè el nostre autor bé ens recorda que «darrera el sàndal del mite», no hi ha «sinó quotidianitat i fantasmes».

Al text d'Antoni Vidal pullulen els fantasmes. Fantasmes dels quals l'autor, potser quan era nin -i no vull oblidar, i no cregueu que aquestes citacions de més altes autoritats literàries es fan només amb voluntat pedantesca, que l'escriptor francès Michel Tournier explica en un llibre seu autobiogràfic que «la infantesa ens és donada com un caos cremant, i no ens sobra tota la vida per a intentar de posar-lo en ordre i explicar-nos-el»; fantasmes, dic, dels quals el nin Antoni en sentí a narrar mil i una vegades, com s'esdevé que solen sentir-se sempre les contarelles que conformen el grell dels mites, la descripció i les contingències en converses familiars, quotidianes.

Posar ordre en aquestes descripcions i sotmetre el caos d'aquestes contingències als paradoxals manaments de l'atzar literari ha estat el treball porfidiós de l'escriptor de *Les llunes i els calàpets*.

«Jo no vaig descobrir el món per la mirada», ens fa a saber n'Antoni Vidal, «sinó per la paraula». I afegeix: «Només em puc reconèixer en la memòria».

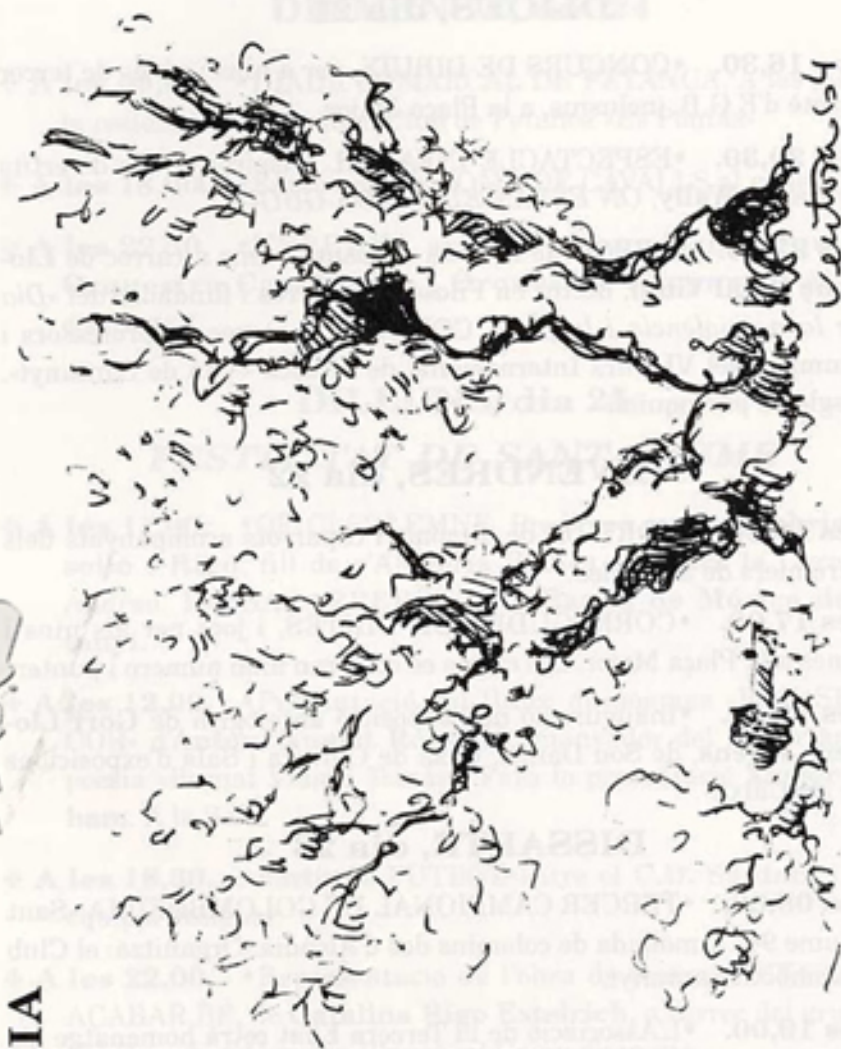
Les novelles, ja ha sabem, són només fetes amb paraules; paraules

que pretenen donar raó amb decòrum de la substància alhora mudadissa i densa de la memòria humana.

Aquí rau, amics, amigues el secret, per a mi imponent, de **Les Il·lunes i els calàpets**.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

GALERIA

Oliveres. Dibuix a tinta
Josep Ventosa. Barcelona 12-V-1911
Port d'Andratx 29-V-1982

(*) Editorial Moll. Palma de Mallorca. 1994.

Presentació feta el 20 de maig de 1994 a Santanyí i l'1 de juny del 1994 a Palma.

FESTES DE SANT JAUME - Santanyí 1994

Programació dels actes a celebrar els dies 21, 22, 23, 24 i 25 de juliol, sota el patrocini de l'Ajuntament.

DIJOUS, dia 21

- ✱ **A les 16,30.** •CONCURS DE DIBUIX, per a nins i nines de tercer a setè d'E.G.B. inclusivament, a la Plaça Major.
- ✱ **A les 20,30.** •ESPECTACLE INFANTIL, inspirat en els divertits contes de Wally, *ON ESTAN ELS DADA-GUGU?*
- ✱ **A les 22,00.** •PREGÓ de la festa de Sant Jaume a càrrec de **Llorenç Vidal Vidal**, doctor en Filosofia i Lletres i fundador del «*Dia de la no violència i la pau*». CONCERT a càrrec de professors i alumnes del VI Curs Internacional de Música «Vila de Santanyí». Església parroquial.

DIVENDRES, dia 22

- ✱ **A les 16,00.** •SORTIDA de dimonis i caparrots acompanyats dels xeremiers de Sencelles.
- ✱ **A les 17,00.** •CORREGUDES DE CINTES, i jocs per als nins i nines a la Plaça Major. Les cintes es correran amb número i punter.
- ✱ **A les 19,30.** •Inauguració de l'exposició antològica de **Gori Llobera Vicens**, de Son Danús. Casa de Cultura i Sala d'exposicions de «la Caixa».

DISSABTE, dia 23

- ✱ **A les 08,00.** •TERCER CAMPIONAL DE COLOMBOFÍLIA «Sant Jaume 94». Amollada de colomins des d'Alcúdia. Organitza: el Club Colombòfil Santanyí.
- ✱ **A les 19,00.** •L'Associació de la Tercera Edat retrà homenatge als mariners, majors de vuitanta anys, i cónjugues, sota les arcades de la Residència. Amb l'actuació d'**Ordi Broix**.
- ✱ **A les 22,00.** •FESTA CAMP, a la Plaça Major, amb **Jaume Sureda** i el grup **Piscis** i **Nino Azorín**. L'accés a la plaça serà a partir de les 20,30 h.

DIUMENGE, dia 24

- ✱ **A les 09,00.** •DIADA COMARCAL DE PETANCA. A les pistes de la residència. Organitza: Club de Petanca «Es Pontàs».
- ✱ **A les 18,00.** •Espectacle de DOMA DE CAVALLS al poliesportiu.
- ✱ **A les 22,30.** •VERBENA amb **Pop tops light orquestra**, **Orquestra Casablanca** i **Orquestra Canyamel**. Al Camp d'esports.

DILLUNS, dia 25

FESTIVITAT DE SANT JAUME

- ✱ **A les 11,00.** •OFICI SOLEMNE. Predicarà mossèn **Gabriel Rosselló i Rigo**, fill de s'Alqueria Blanca. Cantarà la Coral Sant Andreu. PASSACARRERS per la **Banda de Música de Santanyí**.
- ✱ **A les 12,00.** •Presentació del llibre de poemes «POT SER EL COR» d'**Antoni Xumet Rosselló**, guanyador del IX certàmen de poesia «Bernat Vidal i Tomàs». Farà la presentació **Xavier Abraham**. A la Sala.
- ✱ **A les 18,30.** •Partit de FUTBOL entre el C.D. Santanyí i altre equip a designar.
- ✱ **A les 22,00.** •Representació de l'obra de teatre, **I ENCARA VA ACABAR BÉ**, de **Catalina Rigo Estelrich**, a càrrec del grup «*Pou del Rei*», de s'Alqueria Blanca, al Camp d'esports.
- Fi de festa amb amollada de focs d'artifici per la Pirotecnia Zaragozana al Camp d'esports.

BRODADORES DE SANTANYÍ

*A les brodadores de Santanyí
de tots els temps*

Des de temps molt llunyà els brodats i les brodadores de Santanyí gaudeixen d'important anomenada, tant pel que respecta al bon fer de les santanyineres, amb brodats de la millor qualitat, com per la quantitat de roba obrada, ja que les brodadores han format un important col·lectiu de dones i allotes.

Ara ja ha minvat un poc. Les dones tenen altres llocs on fer feina, i les joves o bé estudien una carrera o troben quefer a la vorera de mar. Per ventura, a hores d'ara, són una dotzena o un poc més les brodadores de Santanyí, entre elles, na Catalina Vidal, «Perica», na Margalida Cànaves, «Pedreres»; n'Antònia Bonet, «de ses Aigos», na Miquela Cànaves, «Jurdióna». . . Quasi totes fan feina per parroquians fixos: adreços de núvies o de gent que vol tenir adreç de taula, un llençol i coixineres brodats a mà. . .

Abans, la demanda de feina, en el poble, no era suficient per a tant-tes brodadores, i molts dels brodats eren d'embarc. Cases importants de Ciutat, com Can Pons i Bonet, Pañolerias Palma, Ca na Gelabert o ses Ginestres venien o distribuïen les robes brodades a Santanyí. Encara ara, na Maria Vidal, de Ca n'Antoni Salas, reb encàrrecs de Barcelona, d'Esporles o de la tant coneguda Carme Fuster, de Palma, per repartir-la entre les dones que encara es dediquen a brodar.

Hi ha hagut dones que ensenyaven a brodar i que ca seva es transformava en una espècie d'escola-taller, a on moltes allotes començaven a donar els primers punts i, a poc a poc, a guanyar el primer sou.

Sa madona Miquela Cànaves Vidal, de Can Jurdió, de jove va esser una bona brodadora i va mostrar de brodar a moltes allotes.

- A ca nostra varen venir moltes allotes a aprendre de brodar; me'n record de moltes d'elles encara: Catalina «Bennassar», sa meva cosina, na Miquela «Jurdió», na Margalida Perelló, na Maria Bover, na Margalida des Rafal Nou, na Margalida Antònia, de Cas Barber, n'Antònia «Noche», na Catalina «Cenrí», na Margalida «Cama», na Maria «Felipa» i es segur que n'hi devia haver més que ara no record.

La madona Miquela va ensenyar moltes allotes, però, a la vegada, ella de jove ja havia anat amb una altra brodadora que havia estat la seva mestra.

- Quan jo tenia catorze o quinze anys vaig anar a aprendre de brodar amb n'Àngela-Bel que vivia en es carrer des Sol. Jo crec que per aquelles saons n'Àngela-Bel era s'única que mostrava de brodar, a grups grossos d'allotes. En es meu temps érem moltes, record n'Apollònia «Batallona», na Magdalena «Piquera», na Florentina «Dimoni», na Margalida «Sola», na Catalina «Madoneta», n'Antònia, de Cas Majoral, na Catalina, de Cas Majoral, n'Antònia «Portell», na Catalina «Sastre» i jo.

- Érem allotes joves i maldament mos manassin un poc estretes i mos renyassin si feiem es burot, teníem moltes de rialles, sobretot a s'hora des berenar que sortíem en es corral. a vegades mos cuidàvem a esbutzar de riure. Sempre n'hi havia qualcuna de molt xistosa que mos feia riure per ses butxaques.

Ses que en sabien cantus-sejaven les cançons, que aleshores estaven de moda. El *Charleston* va esser una de les cançons més repetides. Un dia un senyor de Palma va anar a Ca n'Àngela-Bel a fer cantar cançons antigues a ses brodadores. Aquest mateix dia ens varen fotografiar totes.

Els estris necessaris per brodar són senzills i bons d'aconseguir. Tota brodadora ha d'estar proveïda: d'un didal de pell per al dit anular de la mà esquerra, un tambor, una corretja d'home, pedaços de roba blanca per protegir la roba que broden, paper de seda, un didal de metall per a la mà dreta, unes estisores de brodar, un punxó per fer els ullets, una cadira baixa per seure-hi i una d'alta per posar el peu. I l'agulla que, a vegades, després de durar molt de temps arriba a torçar-se, i si es romp o es perd hi ha un disgust per part de la seva propietària.

La madona Miquela, per uns anys va deixar el brodar per fer altres feines, però un dia es va decidir a tornar agafar el tambor, brodar a ca seva i, a poc a poc, va tenir alumnes que anaven amb ella a aprendre de brodar. Ja havia acabada la guerra, però a l'escola, que cau just darrera ca seva, encara hi havia soldats.

- Quasi sempre brodàvem de passat i sa roba solia esser de fil o de cotó. Ses cases que mos feien ets encàrrecs mos enviaven sa roba pes tren i en Nofre de s'Agència la mos duia a ca nostra. Sa roba ja estava marcada i mos indicaven es fil i es color que havíem d'emprar. Es color que més feiem era es blanc.

- A Can Pons i Bonet volien sa feina molt ben feta i només la bradaven ses que en sabien més. Però a ca ses Ginestres era feina un poc més comuna i no miraven tant prim. A n'aquestes ja hi començaven a fer un poc de feina aquelles que encara no en sabien tant.

Lògicament una principiant, els primers dies, no podia fer feina per altri, havia de començar per aprendre com es donaven els punts i agafar destresa per dominar el fil i l'agulla.

- Quan començaven duien un tros de roba qualsevol de ca seva, feien punts i trocets de dibuixos. Més endavant feien qualque fulla o tronquet des tambor de sa mestra. N'hi havia que en sabien més aviat que ses altres. Ses que en sabien més començaven abans a guanyar qualque cosa.

- Sa padrina, que també vivia a ca nostra, era molt severa amb ses allotes, les renyava si feien trui i es migdia repassava es brodats, i aquells que no estaven bé los ho tallava i ho havien de tornar fer.

Era el temps de la ràdio, escoltaven la música de moda i les novel·les que feien plorar. Les brodadores cantassujaven *Bésame mucho* o *Cuando calienta el sol*. Na Maruja, que cantava bé i que va arribar a esser vocalista de «Los Pléyades», sovint era convidada per les com-

panyes de feina perquè cantàs alguna cançó.

La gent volia aprendre de brodar però, com és natural, el que cercaven era una manera de guanyar-se la vida.

- Jo tot d'una no guanyava res, -conta la madona Miquela- quan vaig començar a guanyar qualque cosa me donaven dos reials per cada peça. Més envant, me donaven dos reials cada dia. De tot d'una pagaven a tant sa peça que brodaves i llavors varen passar a pagar un tant per cada hora que brodaves.

Les peces més usuals que es broden eren jocs de taula, individuals, adreços de llit, tovalloles, combregadors i mocadors de butxaca.

- Una vegada em vaig cuidar a perdre els ulls, -segueix la bona brodadora- amb unes coixineres que me va dur de Barcelona na Magdalena, de Can Gross. Eren unes coixineres que feia molts d'anys que estaven començades per no sé qui de fora. Tenien animals i lletres gòtiques grosses, tot de fil de rodeta de brodar a màquina i fil des número deu. Va esser molt mal de fer, sobretot perquè es fil era molt prim. Era aquell temps i ja varen valer mil pessetes.

Són moltíssimes les brodadores que hi ha hagut a Santanyí, com sa madona Magdalena «Geroniona», n'Antònia «Perica» o sa madona Miquela des Carreró, per la qual, l'autor d'aquestes retxes, guarda un record molt especial, ja que durant més de deu anys, quasi cada dia, li portava el paquet d'encàrrecs que li era enviat de part d'Àngel Gener, de Palma. A elles i a tantes, que no són anomenades aquí, va dedicat aquest modest treball escrit amb motiu de la festa de sant Jaume.

Volem expressar el nostre agraïment a totes aquelles dones que m'han donat les informacions en les quals està fonamentat aquest escrit, però d'una manera molt especial a madona Miquela Cànaves Vidal.

Marc Vallbona Adrover

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Foto 1.- Na Miquela Cànaves, de Ca'n Jordi i al fons n'Àngela-Bel.

Foto 2.- Na Miquela Cànaves, amb un grup de brodadores: Miquela Jordiona, Maria Bover, Margalida Cama i Antònia Angoxera.

PEDRA DE SANTANYÍ

D'aquest llibre obert qu'és viatjar molt sovint allò que ens queda és el capítol de les matèries. Els maons ensfosquits dels carrers londinencs; les blanques parets alçades entre fustes vistes de les cases normandes; la tosca que fa del Pirineu un temple romànic; els marbres que il·luminen les places italianes o el vidre i l'alumini en la vida alçada dels gratacels de Nova York. . .

Quan vaig venir per primer cop a Ciutat de Mallorca em sorprenéu l'oscil·lació colorística del seu conjunt: des del crema, que sembla respondre a l'alegria del migdia mallorquí, a un tènue rosa que s'escapa, amb l'entusiasme involuntari d'un somris, a trenc de crepuscle, passant pels ocres i els arams antics. De mar estant, la figura de la ciutat presidida per la Seu ofereix l'espectacle d'una matèria pròpia i inigualable.

Més tard, vaig conèixer la sorra blanca de les platges de llevant, les pinedes entre roques braves de les cales; l'aire ple de versos de Formentor; les petites valls on s'amaguen secrets anomenats Deià o Valldemossa; l'intramón d'aigua i mandarina de Sóller; la llum daurada entre els silencis de Lluc; la plata d'una serra esdevinguda mar d'oliveres camí d'Inca, o les planes d'interior, tocades a punta de tarda per l'esguard d'Horaci. M'agrada contemplar els paisatges, penetrar-los i tastar-ne les posicions que adopten davant la llum, les actituds que estan disposats a adoptar per ser habitats, heuren les estructures de la seva morfologia. A partir d'aquí, qui esguarda ja no és un ull, sinó un panorama que es contempla. I Mallorca fascina, en una àmplia gamma de valoració compresa des de les imatges de la seva salvatgia i la sed que l'assetja, fins a l'exuberància d'una gràcia pactada amb la llum. Vivim Mallorca com el punt de la corda de l'arc on es dispara la meravellosa unitat geogràfica de València, Catalunya i Provença.

Sovint he pensat en la permanència daurada de les viles i la Ciutat de Mallorca, en la seva textura de terra il·luminada. Fins que, l'estiu passat, passejant amb uns bons amics santanyiners per la vila, vaig descobrir-ne el secret. Pedra de Santanyí. . . La calcària pedra daurada de Santanyí és la base noble de l'arquitectura mallorquina. Vaig sentir-me trasbalsat i només desitjava sotjar-la, tocar-la, com qui pretén conèixer-ne tots els secrets. Aquella era la matèria que havia retingut a la memòria i amb què havia tornat, un cop i un altre, a l'illa. Llavors

vaig recordar que aquesta experiència de retenir un color com un tresor interior, l'explica, des d'una altra perspectiva, Marcel Proust. A «*A la recerca del temps perdut*» dibuixava l'episodi d'un escriptor, Bergotte, que, ja malalt i poc abans de morir, decideix anar a una exposició d'art holandès en què s'inclou la «*Vista de Delf*» de Vermeer, obra que recordava. Explica Proust:

- A partir dels primers esglaons que havia de pujar, li van agafar rodaments de cap. Va passar per davant de diversos quadres i va tenir la impressió de l'eixutor i de la inutilitat d'un art tan fals, i que volia els corrents d'aire i de sol d'un palazzo de Venècia, d'una simple casa vora de mar. Finalment va ser davant el Vermeer que recordava més brillant, més diferent de tot el que coneixia, però on, gràcies a l'article del crític, hi va notar per primera vegada uns petits personatges en blau, que l'arena era de color de rosa, i finalment la preciosa matèria del petitíssim pany de paret groc. Els seus rodaments de cap augmentaven: fixava la mirada, com un infant a una papallona groga que vol agafar, al preciós petit pany de paret. «*Així és com hauria hagut d'escriure*», deia. «*Els meus darrers llibres són massa secs, hauria calgut passar-hi moltes capes de color, fer la frase preciosa per ella mateixa, com aquest petit pany de paret groc*». Bergotte s'adona que la seva literatura havia resultat errònia perquè no havia atès els matisos dels colors. El petit pany de paret groc actua com una mena de clau de volta del seu pensament sobre al creació artística. I el Delf de Vermeer esdevé així, en mans de Proust, una de les lliçons de literatura més contundents de la història.

Mallorca té pells de sol madur, personatges en blau, sorres daurades i precioses matèries que la fan rica en capes de colors i frases que viuen diversificades en la bellesa. Com la pedra de Santanyí.

Vicenç Llorca

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

(Discurs llegit durant el lliurament del Premi de Poesia Bernat Vidal i Tomàs a l'Església de Santanyí el 23-4-1994.)

Santa Coloma, 22 d'abril de 1994

LA VIDA EN ROSA

Andreu Server

Sant Jaume és s'estiu, sa Cala i ses berbenes. La resta, retòrica de programa de festes. A qui de nosaltres, santanyiners, se li acud avui celebrar que fa anys fou col·locada la primera pedra de l'Església Nova? I que, qui va tenir aquest honor fou un rector anomenat Nicolau Pons, instituint així la Festa de l'Obra el 1786? I qui repara que durant molt temps el primer coet que anunciava les impròpiament dites festes patronals (el nostre patró és Sant Andreu i fa festa cada trenta de Novembre) era amollar el devuit de Juliol, dia que els falangistes celebren l'Alzamiento Nacional? I, en definitiva, qui recorda aquelles invitacions que començaven indefectiblement «santanyinenses todos (ara les invitacions són més discretes i acurables), de nuevo el despertar alborozado de la Nuestra Fiesta Mayor. Tañen alegres las campanas de nuestra iglesia parroquial. Que estos días sean días de gozo y que estrechen nuestros lazos. . .»?

A qui, em demanava, se li acuden en disposar-se a festejar Sant Jaume, gloses que per anacròniques esdevenen banals? A ningú. Absolutament a ningú que estigui mínimament al dia del curs de la història. Així i tot, emperò sembla que l'esperit festiu, de fer festa, s'hagi anat difuminant amb els anys. I d'això en tenc proves irrefutables. Sant Jaume, principis dels 70. Se sent parlar d'uns joves anglesos (de Liverpool) que enlloc de fer música, fan renou; i que enlloc de cantar, criden. A més tenen un nom estranyíssim, «els escarabats»; o sia, Els Beatles. Aquí, a Santanyí, sorgeix un grup d'amics que segueixen entusiàsticament els liverpoolesos; són els recordats «Victors». Sant Jaume acabava de morir. Aquell esperit enrrera seré i plaer de fer festa, de «ballar i córrer», acabava de cedir el pas a un repentí estat de rauxa i excitació que, amb els anys, ha degenerat amb el compliment rutinari de les excel·lències oficials que se'ns han ofert. Sant Jaume és molt més que tot això. La festa de Sant Jaume és un sentiment que abraça de juliol a setembre, d'estiu a tardor. Aquí rau l'essència de la manera de ser «santanyinera», sempre serena, plaent i un xic oberta a la disbauxa. Per tant, estimat lector, si et tens per un santanyiner de cap a peus, reivindica d'una ditxosa vegada la Festa Estival. Exigeix que en un racó del programa de festejos s'hi senti la teva veu. Què esperes? Si encara tens algun dubte, més avall trobaràs algunes idees suggerents. Apunta.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Mític 58. Llicència per a folgar.

Santanyí. -Habemus llum. Les berbenes, encara que a «local debidamente acondicionado», no seràn mai més «a media luz». Enllumenat multicolor. Les orquestres, en aquell anys, «Sis-Son» i «Liders», ja disposen d'uns micròfons així com pertoca. Sa Farinera dona pas a Alcúdia.

- «*Siguen las mejoras*». Línia telefònica directa amb Ciutat. Les cròniques d'en Pepe Efe arribaran a Palma en una alenada. Final d'una època; preludi d'una de nova. Un dels més il·lustres financers del país, i santanyiner de pro, don Félix Escalas, parlava així al periòdic «Santanyí»:

«¿Quién se acuerda ya de aquella diligencias d'en Reviu y d'en Barret que saliendo de Santanyí poco después de las ocho de la noche(. .) llegaban a Palma a las nueve de la mañana siguiente? Y la luz eléctrica en lugar de la «llumanera», y las medias de nylon sobre las bellas piernas(. .), y las bicicletas y las motos y los autos que han substituido el «carretonet» y al burro de la bíblica tradición, y las radios y las neveras, y las trilladoras(. .) y todo el estrépito de la vida moderna(. .). Santanyí avanza con el mundo y se desempeña un lúcido papel entre los pueblos de Mallorca.»

L'esplendor i la joia, però, per damunt totes les coses floreix als esperits dels santanyiners.

- L'entranyable Perico Pomar, alma-mater del «Santanyí», retrata quinzenalment els santanyiners amb fina ironia i delicat sentit de l'humor. Memorables són les seccions «*Brincos del Cordero*» o «*El Mundo en Telegramas*»; on els americans de Cabo Cañaveral i els seus intents per apropar-se a la Lluna en són una constant. Aiximateix en Perico encara té temps per oferir belles cançons d'amor com «*Cala Figuera*»; que interpretaven els «Sixtar»; o d'altres com «*Fina*» o «*Debes pensar*».

- Miracle! El nostre **Mar** arriba fins a la Costa Brava, amb la que és tot u. Blai Bonet, amb la seva primera novella, ho ha fet possible en guanyar el Joanot Martorell a Barcelona.

- Aquí, a la vila, la vida segueix son curs. Bernat Vidal, l'apotecari, el mestre, ho constata declarant-la «*Vida en Rosa*». Temps on no es coneix la defallença ni el desencís. Dies de volguda felicitat i saviesa. Poetes, pintors. . . gent de tot arreu acudeix a la vila. . . i a Sa Cala. Turisme incipient.

- Una altra constatació. Cosme Covas, pintor; alumne avantatjat de Bernareggi, don Paco, exposa amb èxit desconegut.

- Més goig. Dón Luís Pemán, el mestre de l'Escola Nacional, es

casa amb la bella senyoreta de Santanyí, Coloma Danús.

Sa Cala. El dia és la nit, el que el sol a la lluna.

- S'Escaleta. Des de trenc d'alba, i a partir d'enguany, tots els santanyiners podran anar a nedar sense perill al moll de sa Cala. Resta inaugurada S'Escaleta. La iniciativa del periòdic «Santanyí» costa la broma de 1.600 pts.

- Mond-Bar (es a dir, bar de la lluna). Boleros i fulards de seda en la nit marinera. Bésame mucho, Els agosarats vilatans en àrdua competició fraticida per a demostrar a les nou vengudes quin és el millor sobre la pista de ball (Ai, Errol Flynn, com t'enyoren! Tito's, Joy, Gomila, Gomila!). Però ve't ací, per a sostir de dubtes, el que pensen les turistes i els turistes de bo i dolent de nosaltres i Sa Cala en una enquesta que va fer el jove don Miquel Pons per al «Santanyí»:

& Unni Gjester, de Oslo. Maestra. Tres veranos en Cala Figuera: -Lo bueno es que la vida no es un reloj como en nuestra tierra. Lo malo es que uno tiene que marcharse de aquí.

& Franz-Josep Drobnitky, conocido por «Bubi», muy apreciado en C. Figuera. Estudiante de medicina. Alemán: -Nada más bueno que Cala Figuera. Lo malo no existe.

& Srta. Concha Irazazábal, corresponsal de Diario de Mallorca: -Lo bueno es el ambiente independiente entre el cosmopolitismo. Lo malo la arquitectura de las nuevas casas.

& Claus Beck, de Frankffurt am Main. Pintor abstracto. Primer año después de pasar siete en un campo de concentración en Rusia: -Lo bueno, el sol luminoso que no brilla en Alemania. Me sorprenden los cambios rápidos de color en las diferentes horas del día. Lo malo, que hay demasiados turistas.

& Irene Enck, estudiante de Derecho en Bonn. Dos años en Cala Figuera: -Me gusta Cala Figuera porque todavía no hay snobismo. Me encanta el nadar, el sol y el pueblo español. No existe lo malo para mí.»

El Turisme aquest any és un fet irreversible a tota l'illa. El Fomento parla de 350.000 visitants.

Però inexorablement l'estiu s'obri a la tardor, i aquí, Sa Cala

«en sentir olor d'octubre, era més bella que mai (. . .) Decididament abandonàvem la Cala quan era més bella.

I arribà l'hora de partir de Na Jacqueline. Se n'anava al París de França. Quasi dejuna de saber que, durant un parell de

setmanes, havia estat l'obsessió de tota la colònia i de mig poble.

Marxava una mica ferida del poc cas que li feien els clients seriosos de l'Hostal. I, qui sap si, satisfeta d'haver viscut una aventura desinteressada, romàntica, sota el cel que encén les Carmes i els «toreadors», malgrat el trist record del rellotge.

En Torrandell intentà debades treure una resposta clara, rotunda, d'en Quico. Amb la seva bondat, fou incapaç de dir la mentida que el despit li dictava.

Era tard; tothom dormia, ja. Feia fresca. A l'hora de l'adéu, segurament definitiu, ballaven i es besaven tristament, al so del pic-up amb poc volum:

*Dès qu'il me prend dans ses bras,
et qu'il me parle bas,
je vois la vie en rose. . .»*

Am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Informació Municipal

Pressupost Municipal Any 1994

INGRESSOS

A) OPERACIONS CORRENTS

<i>Imposts directes:</i> I.B.I., vehicles, I.A.E.	384.125.000
<i>Imposts indirectes:</i> impost s/ construccions	22.000.000
<i>Taxes i altres ingressos:</i> recollida de fems, clavegueram, ocupació de sòl	135.692.000
<i>Transferències corrents:</i> fons Nacional de Cooperació Municipal, Junta Aigües, INSERSO.	111.725.000
<i>Ingressos patrimonials:</i> interessos, platges	28.952.000

B) OPERACIONS DE CAPITAL

<i>Transferències de capital:</i> de l'empresa privada, Estat i C. Autònoma.	4.003.000
<i>Passius financers:</i> préstecs pels Plans d'Infraestructures Turístiques i per inversions.	3.000

TOTAL 686.500.000

DESPESES

A) OPERACIONS CORRENTS

<i>Despeses de personal:</i> funcionaris, laborals, Seg. Social i despeses de representació	236.850.000
<i>Despeses de béns corrents i serveis:</i> recollida de fems enllumenament públic, festes, vies urbanes, camins, clavegueram	276.810.000
<i>Despeses finançament:</i> interessos d'operacions de crèdit	26.303.000
<i>Transferències corrents:</i> subvencions, beneficència, acció social.	36.125.000

B) OPERACIONS DE CAPITAL

<i>Inversions reals:</i> sanejament Santanyí, compra vehicles, residències, drenatge aigües pluja.	89.110.000
<i>Transferències de capital:</i> pla millorament façanes	4.000.000
<i>Passius financers:</i> amortització d'operacions de crèdit.	17.302.000

TOTAL 686.500.000

DEMOGRAFIA any 1993

Naixements:	(29 nins i 45 nines)
Defuncions:	(26 homes i 26 dones)
Matrimonis:	(7 civils i 23 canònics)

PADRÓ D'HABITANTS (1 de gener de 1994)

Santanyí:	2.536	La Costa	50
Cala Figuera:	425	Cala Santanyí	165
Cala d'Or:	2.174	Calonge	530
S'Alqueria Blanca	858	Portopetro	219
Es Llombards	438	Cala Llombards	141
Es Cap des Moro	39		

Total del Municipi: 7.575

ENSENYANÇA

Se reitera al M.E.C. l'oferiment del solar per a la construcció d'un centre de segona ensenyança de dotze unitats i un institut de vuit amb el compromís, per part de l'Ajuntament, d'aportar una important col·laboració econòmica.

CULTURA

Per poder ampliar el Teatre Municipal s'ha comprat una parcel·la que hi ha darrera i que té uns 2.000 metres quadrats.

Antoni Xumet guanya el premi de poesia «Bernat Vidal i Tomàs».

El dia 15 de maig va esser inaugurada la nova Escola de música, del carrer de Palma, 29.

També el 15 de maig es va celebrar a Santanyí la XIV trobada de

Bandes de Música amb la participació de 33 bandes d'altres tants de pobles de Mallorca i Menorca.

Antoni Vidal Ferrando presenta la seva primera novel·la «Les llunes i els calàpets». També fou guardonat en els Jocs Florals de Barcelona per la seva obra poètica «Bandera Blanca»

OBRES

S'han reasfaltats es carrers: es Fortí i Cala Egos, de Cala d'Or; de sa Pedraça i de sa Talaia Vella, a Cala Santanyí, i els de Magallanes, Juan de Austria i del Migjorn a Cala Figuera.

Comencen les obres d'acondicionament i de remodelació des Fortí de Cala Llonga.

PARC MÒBIL

S'han adquirit un camió-grua, marca Mercedes, de deu tones, matrícula P.M. 2403-BU i una furgoneta Opel-Combo, matrícula P.M. 0864-BW.

TURISME

La Fundació Europea d'Educació Ambiental ha concedit la distinció de Bandera Blava a les platges de: Cala Esmeralda, Cala Gran, Cala d'Or, Cala Mondragó, Cala Santanyí i Cala Llombards i al Port de Cala Llonga.

L'agència de viatges Thomson va premiar les millores en la qualitat turística de Cala d'Or amb el guardó «World Aware».

El dia 21 de maig es varen inaugurar la nova oficina de Correus i Telecomunicacions, de Cala d'Or, i la d'Informació turística, amb la presentació del fulletó turístic municipal.

ESPORTS

El 10 de setembre de 1994 es va fundar el club de petanca «Es Pontàs».

El C. Playas de Cala d'Or és el nou equip de tercera regional de

ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

futbol que va esser creat a l'inici de la temporada 93-94.

Per a la nova junta directiva del C.D. Santanyí són elegides quatre dones.

JUTJAT

El tribunal Superior de Justícia va nomenar jutge substitut Gregori Suau i Vidal.

Guillem Mascaró Llinàs és el nou secretari del jutjat i Josefa Alfaro Mora l'agent judicial.

SANEJAMENT

Han començades les obres de la primera fase del sanejament de Santanyí i se sol·licita al C.I.M. que sigui inclosa en el pla d'Obres i Serveis la segona fase que té un presupost total de 106.134.738 pessetes amb una aportació per part del C.I.M. de 68.987.500 pessetes i la resta a càrrec de l'Ajuntament.

URBANISME

La Comissió Insular d'Urbanisme va aprovar els urbanitzables de «Es Pujol» i del polígon industrial de Cala d'Or.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

